

Deze dag in mei, de maand van nieuw leven, hoop en verwachting, mag wel een van de ideale dagen voor een jubelviering heten. En heerlijker wordt het nog als wij bedenken, dat de Heemkundige Kring, die thans in de kijker wordt gezet, reeds 25 jaar de heemkundige werkzaamheden in deze stad bundelt en stimuleert. (1)

Als voorzitter van het landelijk Verbond voor Heemkunde, waarin het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde een merkwaardige bedrijvigheid ontwikkelt en waartoe ook Uw jubilerende Oostendse heemkring behoort, acht ik het een bijzonder vererende taak deze feestrede te mogen houden.

In naam van het landelijke Verbond voor Heemkunde, van de vijf gouden of provinciale federaties van heemkringen en van de ruim 175 heemkundige kringen, die bij onze vereniging aangesloten zijn, bieden wij U onze blijken van waardering en sympathie en onze hartelijkste gelukwensen aan.

Het Verbond voor Heemkunde, waarvan Uw vereniging een kwarteeuw geschiedenis mocht beleven en mee opbouwen, werd op 21 september 1941 te Brussel door Jozef van Overstraeten gesticht, om gestalte te geven aan de groeiende heemkundige belangstelling, die vooral in de jaren tussen de twee wereldoorlogen in Vlaanderen werd gewekt.

Het Verbond voor Heemkunde, dat weldra zijn 40jarig bestaan herdenkt, heeft aan de heembeweging in Vlaanderen vaste vormen gegeven en het heemkundig werk begeleid, gekoördineerd en aangemoedigd. Vanuit de kennis van het eigen heem, eigen stad of dorp en eigen streek, kennis, die men opdoet door heemstudie, beoogt het Verbond voor Heemkunde onze mensen te brengen tot meer heemliefde, tot verantwoorde heemverbondenheid en tot heemtrouw. Tot trouw aan eigen aard en zeden, aan eigen traditie, aan eigen land en volk. Het heem is de plaats waar men zich thuis voelt. En, zoals gezegd, kan dat een wijk, een dorp of stad, een streek zijn. De studie van dat heem, in al zijn aspecten, in verleden, heden en toekomst, is het veelzijdig en rijk object van de heemkundige studie. Wie aldus verrijkt is door de kennis van zijn heem en overtuigd is van de waarheid en de schoonheid van dat heem, zal zich ook inzetten voor het behoud van de waardevolle elementen in zijn heem.

Hij zal m.a.w. aan heemschut doen. Hij zal ijveren voor het beschermen van landschap, stads- of dorpsgezicht en bouwkundig erfgoed. Hij zal zich verzetten tegen het ondoordacht vervuilen van de natuur en de leefomgeving. Hij zal zich inzetten voor het behoud van eigen volksaard en voor alles wat edel en schoonmenschelijk is.

Dat alles klinkt misschien erg ongeloofwaardig in deze tijd van harde zakelijkheid, bruut geweld en materialisme. In de oren van buitenstaanders klinkt het misschien utopisch en naïef, achterhaald, verouderd en buiten de werkelijkheid. Onze vele duizenden verbondsleden, die zich geregeld inzetten voor de heemkundige werking gebouwd is, leveren echter het treffend bewijs van belangeloze inzet, idealisme en geloof in de doelstellingen van het Verbond voor Heemkunde. Ons betoog voor trouw en eerbied voor het eigene wil geen aansporing zijn tot bekrompenheid en beslotenheid. Vanzelfsprekend moeten wij openstaan voor andere volkeren en vreemde talen, voor nieuwe ideeën en schoonheid van elders, voor de noden van onze tijd. Vanzelfsprekend moeten wij ruim zijn in ons denken, in onze houding, in onze liefde. Vanzelfsprekend moeten wij ons op een breed plan kunnen plaatsen, ja weldra op Europees plan.

Maar in die vizie en openheid moeten wij altijd ons zelf blijven, kinderen van het gezin, van het dorp, van het volk en van de cultuur, waarin wij opgegroeid zijn.

Mensen moeten wij zijn, die al het nieuwe en al het andere zelfstandig en met wijsheid kunnen beoordelen, opnemen en verwerken zonder er zelf aan ten onder te gaan.

Wij moeten er om beducht zijn dat ons volk zich zou inbeelden, dat het om ruim en modern te zijn zijneigen aard zou moeten afleggen, zijn traditie verloochenen en dat het zich om al het waardevolle uit zijn verleden zou schamen en zo door eigen schuld op geestelijk gebied weer "arm Vlaanderen" zou worden ! Met mensen in ons midden als degene, die wij vandaag huldigen hebben wij echter vertrouwen in de toekomst.

De gezonde heemliefde, de gemotiveerde heemverbondenheid waarvoor de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate" zich reeds 25 jaar inzet, zal deze stad en dit volk ten goede komen in lengte van jaren.

Het 25 jarig bestaan van "De Plate" en het bestendig toenemen van het aantal heemkringen in Vlaanderen, zijn een uitdaging aan de hedendaagse samenleving. Zij zijn echter ook een antwoord op de vraag van de hedendaagse mens : wie ben ik in feite ? welke is mijn achtergrond ? uit welke familie stam ik ? in welke stad of dorp leef ik ? hoe kwam het dorp of de stad, waar ik mij thuis voel, mijn heem, tot stand ?

De heemkundige belangstelling begint in feite in eigen gezin en familie, in eigen buurt, dorp of stad. Zij wordt verdiept, verruimd en verantwoord in en door de heemstudie, waaraan wij zo veel belang hechten.

Aan heemkunde doen is m.a.w. de mens een ruggegraat geven, hem een identiteit verschaffen en hem aantonen, dat hij een zinvolle schakel is tussen verleden en toekomst.

Het beoefenen van de heemkunde staat de jongste tijd volop in de belangstelling. Die groeiende interesse voor het heemkundig werk heeft overal het stichten van heemkundige kringen tot gevolg.

Bij het vaststellen van dat verheugend verschijnsel kan wel eens de vraag gesteld worden naar het waarom van die oplevende belangstelling voor de heemwaarden.

Het antwoord op de vraag naar de grondmotieven van de toenemende heemkundige belangstelling, naar het waarom van de talrijke nieuwe heemkringen en naar de reden van het blijvend succes van bestaande kringen, zoals de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate", is te vinden in het feit dat in ons midden heel wat mensen worden aangetroffen, die bezield zijn door de liefde voor hun eigen stad of dorp, voor hun heem. Zij voelen zich als het ware geroepen om dat heem, dat zij in zijn veelzijdige dimensies ontdekt hebben, beter te doen kennen en te doen waarderen.

Als in een stad of dorp zulke mensen elkaar vinden, dan is doorgaans het stichten van een heemkring de volgende stap. Elke heemkring wenst de geestdriftige en creatieve belangstelling voor eigen heem aan de medemensen, aan de heemzaten, door te geven. In feite zijn het die idealen welke de heemkundige werkers in een heemkring samenbrengen en ook samenhouden. Het is die geest, welke de basis vormt van vriendschap en samenwerking in onze grote vereniging. Het is die sfeer, die ons als een familie samenbindt en die telkens weer zo treffend tot uiting komt op onze gouddagen en op onze landdagen.

Nu kan ik mij best voorstellen dat onze vrienden van de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate" en vooral de stichtende leden, die wij thans in de bloemen zetten, nooit het waarom van hun heemkundig werk zo diep ontleed hebben. Eigenlijk is dat ook bijkomstig. Veel belangrijker is dat zij hun streven zo aangevoeld hebben en dat zij vanuit die overtuiging de werking van hun heemkring en zijn uitstraling naar buiten gestimuleerd hebben. En dat al 25 jaar lang.

In het begin van de jaren vijftig, toen het levensritme geleidelijk versnelde, de dorpen en steden stilaan een nieuw uitzicht kregen en heel wat dingen, die tot onze volkskultuur behoren, dreigden verloren te gaan, werd ook te Oostende sterk de nood aan een heemkundige kring gevoeld.

Het werd zelfs enigszins een dwanggedachte voor Karel Seys, alias Ary Sleeks. In november 1954 ging hij tot de aktie over. Na enkele vrienden en belangstellenden te hebben uitgenodigd kon op zondag 21 maart 1954 in de "Bierkelder", aan de Christinastraat, een eerste samenkomst belegd worden. In die vergadering werd de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate" gesticht, die de studie van het Oostendse volksleven wenste te bestuderen en de belangstelling voor de aspecten van de volkskultuur wenste te bevorderen. Die doelstelling zou nagestreefd worden aan de hand van lezingen, studiesamenkomsten, kontakten met andere heemkundige kringen, studiereizen enz. Centraal in de heemkundige werking van die dagen stond de zorg voor het heemkundig museum, dat na vijf verhuizingen, eindelijk op zijn zesde plaats op 15 juli 1970 werd geopend.

25 jaar heeft de Oostendse Heemkundige Kring het beste van zichzelf gegeven. 25 jaren, die vruchtbaar zijn geweest door het vle wekr, waarvan het heemkundig museum blijvend getuigt.

25 jaren, rijk gevuld aan vreugde en zorg, die in hun gehele omvang slechts geweten zijn door sommigen onder U, die wel en wee vanaf het begin hebben meegeleefd.

25 jaren waarin sommige leden U intussen ontvallen zijn.

25 jaren tenslotte onder de bevoegde leiding van toegewijde mensen, die van hun heemkundige kring gemaakt hebben wat hij thans is : een voorbeeld van heemstudie en heemschut !

Er valt dus veel te herdenken en voor veel te danken, vandaag ...

Er zijn in de tijd na de tweede wereldoorlog wel eens ogenblikken geweest, waarop men de indruk kon hebben dat het met de heemkundige kringen stilaan naar het einde liep en dat voor hen in een wereld van techniek, materiële welvaart en tragisch geweld geen plaats meer was. De belangstelling voor traditie en verleden van eigen volk en land scheen achterhaald door een tijd waarin televisie, atoomsplitsing en ruimtevaart nieuwe, nooit gedroomde horizonten openden. Vooral in de gouden "jaren zestig", toen het heden en de toekomst op de aandacht van de hele mens beslag legden, leek voor heemkundige belangstelling geen plaats meer te bestaan. De energiekrisis en de betrekkelijk waarde van onze technische beschaving hebben ons weer nuchter gemaakt. Er ontstond een nostalgie naar verloren waarden uit het verleden. Het heemkundig werk kwam volop in de belangstelling, hetgeen in de jaren zeventig aanleiding gaf tot het stichten van talrijke heemkundige kringen. Het ligt voor de hand dat ook de overheidsinitiatieven zoals het "Natuurbeschermingsjaar" (1970), het "Europees Jaar van het Bouwkundig Erfgoed" (1975) en het "Jaar van het Dorp" (1978) meegewerkt hebben aan die bewustmaking.

Doorheen die jaren heeft de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate", samen met vele andere kringen in Vlaanderen, stand gehouden en onverpoosd voort gewerkt. Hun voorbeeld was het zaad voor nieuwe heemkringen.

Het omgekeerde van hetgeen verwacht werd, is immers gebeurd. Het ontstaan van vele nieuwe heemkringen kan gelden als het overtuigend bewijs dat een louter stoffelijke welvaart en steeds verder doorgedreven mechanisatie en verzakelijking het menselijk hart niet kan bevredigen en dat een gemeenschap altijd weer nood heeft aan een bewuste verbondenheid met haar verleden en aan een vernieuwde bezinning op haar diepste eigenheid.

Want, goede vrienden van "De Plate", dat lijkt wel de boodschap van Uw jubilerende heemkundige kring voor de mensen van deze tijd : dat mensen door zoveel zichtbare en minder zichtbare draden met elkaar verbonden blijven en dat ze geworteld staan in een traditie, waarvan sommige elementen wel niet meer tenvolle beantwoorden en dan ook moeten herdacht of aangepast worden aan de eisen en de normen van de nieuwe tijd, maar een traditie, die toch naar haar diepste kern in ons diepste wezen aanwezig is en blijft.

Het besef van het verleden, waaruit wij gegroeid zijn en dat ons met elkaar verbindt, is een stuk van ons bestaan.

Wie dat loochent, neemt de ruggegraat van zijn menszijn, van zijn familie en van zijn volk weg. En dat is meteen ook het duidelijk antwoord op de ministeriële omzendbrief van 16 maart, waaruit blijft dat het geschiedenisonderwijs vrijwel definitief uit het middelbaar onderwijs verdwijnt.

Uw werking toont aan dat het wel zin heeft.

Uitstekend hebt Gij begrepen dat de elementen, waarop liefde en fierheid voor eigen heem gebouwd zijn, voor de mensen aanschouwelijk moeten zijn en dat zorg moest worden besteed aan de voorwerpen uit het dagelijks leven van weleer. Die zorg lag aan de basis van Uw bestendig groeiende verzameling van voorwerpen uit eigen stad en streek en van Uw heemkundig museum, waarvan deze namiddag de afdeling Oostendse scheepsbouw zal worden geopend.

In de definitieve bestemming van Uw heemmuseum, dat niet zonder moeilijkheden, maar met veel liefde en kennis tot stand werd gebracht, werd meteen aangetoond wat de plaatselijke samenwerking tussen gemeentebestuur en heemkring vermag. Uitstekend hebt Gij ook begrepen dat de geschiedenis van eigen heem niet alleen bestudeerd moet worden, maar ook op alle mogelijke wijzen naar de medemensen toe vertolkt moet worden. Die bezorgdheid komt vooral tot uiting in Uw tijdschrift "De Plate", dat sinds oktober 1971 geregeld op de leestafel van de Oostendse bevolking wordt gebracht.

Uitstekend hebt Gij Uw taak begrepen met betrekking tot het uitzicht van Uw stad. Uw heemkundige kring is uitgegroeid tot de toegewijde bewaker van al het mooie dat deze stad aan te bieden heeft, zowel op het gebied van gebouwen en kleine monumenten als op het vlak van merkwaardig stadsgezichten.

In Uw 25jarig bestaan waart gij ook uitstekende gastheren voor andere heemkundige kringen. En Gij toont het vandaag weer op deze goudag van de Westvlaamse heemkundige kringen.

Er zijn jaren van drukke activiteiten geweest, vooral met betrekking tot Uw heemmuseum, en rustige tijden of laat ons zeggen, perioden waarin Uw heemkundige werkzaamheden minder naar buiten traden. Wat ons bij deze viering treft is echter het feit, dat Gij in die 25 jaren bescheiden en ongedwongen waart, maar werkzaam, gelovend in uw heemkundig werk en in de betekenis van dat werk voor de komende generaties.

Voor Uw stadsgenoten waart Gij een bestendige referentie, een verwijzing naar de heemkring en zijn werk.

De Oostendse Heemkundige Kring is een sieraad aan de rijke kroon van de heembeweging in Vlaanderen.

Goede vrienden van "De Plate", wij zijn er van overtuigd dat, onder de inspirerende leiding van Uw huidig bestuur, gesteund door het vertrouwen van 25 jaar heemkundige ervaring en door het innig samenvoelen van Uw trouwe ledenkring, die thans 400 leden telt, het ideaal van heemstudie, heemschut en heemliefde nog vele harten in onze stad zal winnen.

Oostendse Heemkundige Kring : "vaert wel ende levet scone" !

drs J. GERITS

Verbondsvoorzitter

(1) Deze tekst was bestemd om als feestrede voorgedragen te worden op de Goudag van het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde te Oostende, op zaterdag, 12 mei 1979. Ingevolge een auto-ongeval van de spreker kon die feestrede niet doorgaan.

Visbreinaalden

In het Heemkundig Museum zijn er nog enkele authentieke visbreinaalden met de opdruk "De Plate 1954-1979" te koop aan 100 fr.-per exemplaar